

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 18. dubna 2024 ve věci č. 32439/19 a 2 dalších – *Leroy a ostatní proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že uzavřením vězňů na cele po dobu tří týdnů takřka bez umožnění fyzické aktivity a kontaktu s vnějším světem po dobu stávky zaměstnanců vězeňské služby došlo k porušení článku 3 Úmluvy. Pravidelné celotělové osobní prohlídky probíhající za stejné situace však sledovaly legitimní cíl a porušení článku 3 Úmluvy nepředstavovaly.

Skutkové okolnosti

Stěžovatelé byli odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody. V březnu 2019 byla v jejich věznici, v reakci na útok ozbrojeného vězně na dozorce, zahájena stávka zaměstnanců. Po dobu stávky zajišťovali provoz věznice nestávkující zaměstnanci spolu s povolanými příslušníky regionální bezpečnostní služby ERIS, která byla specializována na obdobné situace. V omezeném provozu fungovala věznice 21 dní. Stěžovatelé uvádějí, že během této doby byli 24 hodin denně uzavřeni na celách, bez přístupu k hygienickým zařízením, dostatku jídla, a bez kontaktu s lékaři, rodinnými příslušníky či právními zástupci. Zároveň museli podstupovat celotělové osobní prohlídky v přítomnosti ostatních spoluvězňů, prováděné maskovanými příslušníky bezpečnostní služby. Vláda tyto skutečnosti rozporovala pouze v tom smyslu, že vězňům bylo údajně umožněno ponechávat odpadky na chodbě, odkud byly několikrát odneseny, a jednou vězni dostali hygienický balíček. Omezený byl také přístup vězňů k telefonům, a to na dobu několika minut dohromady po dobu 21 dní.

Třetí den stávky se stěžovatelé obrátili na správní soud s návrhem na vydání předběžného opatření na zajištění běžného chodu věznice, a to včetně vynášení odpadků, umožnění vycházek a běžné distribuce jídla a přístupu k telefonu a korespondenci. Tento návrh byl zamítnut, stejně jako následné odvolání. To bylo navíc zamítnuto až po 11 dnech od podání místo po dvou dnech, jak stanovoval příslušný předpis.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY VZHEDEM K OSOBNÍM PROHLÍDKÁM

Stěžovatelé namítali, že v důsledku podmínek provozu věznice během její správy bezpečnostní službou ERIS, jakož i režimu prohlídek, jež museli absolvovat, došlo k porušení jejich práva nebýt mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení. Soud tuto námitku uznal za přijatelnou pouze ve vztahu k jednomu ze stěžovatelů; u ostatních ji odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že aby bylo možné zacházení nebo trest kvalifikovat jako „nelidské“ nebo „ponižující“, musí utrpení nebo ponížení v každém případě přesahovat míru, která je nevyhnutelně spojena s danou formou legitimního zacházení nebo trestu (*Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2015, § 86–87).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud označil za nesporné, že po dobu dvou až tří týdnů byl stěžovatel minimálně jednou denně pohmatem prohledáván maskovanými muži. Podle názoru Soudu však není důvod zpochybňovat závěr, že tyto prohlídky byly nutné pro zajištění bezpečnosti ve věznici, a to i v zájmu ochrany stěžovatele samotného. Skutečnost, že tyto prohlídky byly prováděny pravidelně, po celém těle a maskovanými muži, nepředstavuje zásah dosahující intenzity ponižování ani odchýlení od legitimního cíle. K porušení článku 3 Úmluvy tedy tímto jednáním bezpečnostní služby nedošlo.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY VZHEDEM K UZAVŘENÍ STĚŽOVATELŮ NA CELÁCH

Stěžovatelé namítali, že podmínky ve věznici během stávky zaměstnanců a nemožnost komunikace s vnějším světem v tomto období představovaly porušení jejich práva nebýt mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení.

a) Obecné zásady

Soud zopakoval obecné zásady týkající se životních podmínek osob omezených na svobodě (*Muršič proti Chorvatsku*, č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2016, § 99–101). I zde platí, že stát musí zajistit, aby způsob a metoda výkonu opatření nevystavovala osobu strachu nebo útrapám v intenzitě přesahující nevyhnutelnou míru utrpení spojenou s uvězněním (tamtéž). Ani absence úmyslu ponížit nebo pokořit vězněnou osobu umístěním do špatných podmínek – ačkoli je faktorem, který je třeba vzít v úvahu – nevylučuje závěr o porušení článku 3 Úmluvy. Je totiž povinností vlády uspořádat svůj vězeňský systém tak, aby byla zajištěna úcta k důstojnosti vězňů, a to bez ohledu na finanční nebo logistické obtíže. Při posuzování podmínek uvěznění je třeba zohlednit kumulativní dopady těchto podmínek a dále konkrétní tvrzení stěžovatele. V úvahu je třeba vzít i délku doby, po kterou je osoba v daných podmínkách držena.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud se neztotožnil se závěrem vnitrostátních soudů a vlády, že na ponižující životní podmínky vězňů je třeba pohlížet s přihlédnutím ke snaze příslušných orgánů zajistit běžný chod v míře, v jaké to bylo vzhledem k nepředvídatelným okolnostem možné. Tyto okolnosti totiž nic nemění na tom, že celodenní uzavření na celách, s takřka nulovou možností fyzické či jiné aktivity, po dobu 21 dní a bez kontaktu s vnějším světem, kumulativně představuje útrapy v intenzitě přesahující nevyhnutelnou míru utrpení spojenou s uvězněním. K porušení článku 3 tedy i zde došlo.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že neodůvodněné nedodržení lhůty k rozhodnutí o předběžném opatření podle vnitrostátního zákona v kombinaci se skutečností, že soudce se nepřijel na podmínky panující ve věznici podívat osobně, ani tam nikoho nevyslal a spolehl se pro účely rozhodnutí pouze na podklady, jež mu poskytl ministr spravedlnosti, znamená porušení jejich práva na účinný preventivní prostředek nápravy.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že požadavky plynoucí z článku 13 Úmluvy k předběžným opatřením nápravy ve vězeňských případech zahrnují procesní záruky poskytované „orgánem“ uvedeným v článku 13, a zejména účinnou účast zadržené osoby na projednávání její žádosti o vnitrostátní předběžné opatření, jakož i její rychlé a důkladné vyřízení.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud zhodnotil, že příslušný soud ve věci uspořádal slyšení, na kterém mohli vystoupit i právní zástupci stěžovatelů; ti mohli stejně tak vystoupit i před odvolacím soudem. Rozhodnutí soudu bylo odůvodněné a vypořádalo se se všemi vznesenými argumenty.

Překročení vnitrostátním právem stanovené 48hodinové lhůty na rozhodnutí o odvolání zároveň podle Soudu nemělo vliv na účinnost prostředku nápravy, neboť během této doby byla stávka ukončena a věznice se již postupně vracela do běžného provozu. K porušení článku 13 Úmluvy tedy nedošlo.